

The Effectiveness of Enforcement Guarantees in International Environmental Law and the Development of Its New Tools

Document Type
Research Paper

Hoda Yazdanpanah¹, Mohsen Abdollahi^{2*}, Abbas Poorhashemi³, Mansour Pournouri⁴

Received
2022/10/21

Accepted
2023/04/15

1 PhD, Department of Faculty Environment Law, of Natural Resources and Environment, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

2 Corresponding Author, Faculty member of Department of Environmental Law, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

3 President of the Canadian Institute for International Law Expertise (CIFILE), Toronto, Canada

4 Faculty Member of Department of Law, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

DOI: 10.22034/eiap.2023.170007

Abstract

The present study aims to evaluate the effectiveness of classical performance guarantees in international environmental law and the need to establish new types of performance guarantees in this area. In the present descriptive and analytical method, library resources and available information were used for collecting the data. First, the effectiveness of classical performance guarantees is studied, and then new executive guarantees and the reasons for their formation are discussed. The main question is whether the guarantee of classical performances plays a significant role for protecting the environment effectively. Regarding the theoretical foundations of the research, the main hypothesis is that new executive guarantees are being formed and developed for further protection of the environment. The results of the data analysis indicated that the amount of effectiveness is not sufficient alone to protect the environment due to the specific nature of environmental issues and its relationship with the need to form new enforcement guarantees in spite of the effectiveness of classical enforcement guarantees in international environmental law due to their limitations. Thus, two new types of enforcement guarantees including paying for compensation without agreement and recourse to court in cases of severe environmental damage, as well as controlling compliance and non-compliance with environmental conventions by member states were efficiently identified and developed from the environment for effective protection

Key words: Environmental law, New enforcement guarantees, Control of compliance to agreements, Payment of damages without agreement and recourse to court

Introduction

Public awareness of environmental crises has been combined with extensive international cooperation in this regard, which in turn has led to the formation of this common attitude that states and even private individuals are committed to protecting the environment in order to prevent serious and possible risks caused by the environmental damage, which can overshadow their lives and the right to have a healthy environment and security. In this regard, in recent years, inter-state agreements, bilateral agreements, votes and rulings of international courts and the uniform performance of states in the field of international law, which regulate and coordinate the relations of states in the international arena (Mafi, 2006), has been effective to oblige states and citizens to preserve and protect the environment in order to support the human right to have a healthy environment (Jalali et al., 2009). In international law, the sovereignty is not subject to any superior power, and international law standards are formed by states by explaining their will based on the accord principle. According on the accord principle, states accept mutual limitations and special obligations by signing international agreements and treaties when exercising their sovereignty. Unlike domestic law, international law does not have three powers, therefore, international law is based on mutual actions and consent between states. On the other hand, the enforcement guarantee is not like many rules of domestic law, but is available in international law to a large extent. In international environmental law, as a branch of international law, enforcement guarantees have been created to further protect the environment in line with existing regulations. These guarantees include criminal and civil enforcement guarantees. In addition to these classic enforcement guarantees in environmental law, due to the special nature of the environmental field, a series of new enforcement guarantees are being formed, which will greatly help to environmental protect. The main aim of the present research is to investigate the effectiveness of the classical enforcement guarantee in international environmental law and discuss new enforcement guarantees created in environmental agreements to answer the main question of the reason for the formation of the new enforcement guarantee and its types, as well as the ineffectiveness of the classical enforcement guarantees in international environmental law. Therefore, the classical enforcement guarantees in environmental law and their inefficiency in effective protection of the environment are investigated in the present study. Then, the unique nature of environmental issues and the need to form new enforcement guarantees and their types have been taken into consideration.

Method

This is a descriptive analytical research. The analytical descriptive research method deals with the present time and describes and interprets the existing conditions and relationships. In the current research, in addition to depicting and describing the subject matter, i.e., the types and reasons for formation of enforcement guarantee in the environment are discussed. The library and online search methods of data collection were used in the present study. The collected data was analyzed data. There are many researches that lack statistical aspect and mainly rely on documents and rational description and analysis. Such researches also follow the complete process of scientific research and consists of an analysis phase; therefore, since qualitative data analysis cannot be conducted using quantitative and statistical methods, appropriate qualitative methods should be used. Qualitative analysis is specifically based on reason, logic, thinking, reasoning and description. Classical and modern enforcement guarantees will be compared during the data analysis.

Results & Discussion

Since in case of extensive environmental damage, it is practically not possible to return to the previous situation in many cases and the ineffectiveness of environmental classical enforcement guarantees, as well as the special characteristics of the environment that differentiate this field different from other legal fields, it is necessary that new enforcement guarantees be formed to ensure more efficient environmental protection. According to previous researches, new enforcement guarantees that are recently being formed and developed in environmental law are divided into two categories; i.e. compensating for damage without an agreement and recourse to court and compliance and non-compliance control in environmental agreements.

The effectiveness of the enforcement guarantees for compensating damage without an agreement and recourse to court: In recent years, damage has been caused to the environment, and the damaged party can receive compensations without recourse to court even without a previous agreement. Since there was neither

an agreement nor a court, and this type of compensation is not covered by the civil and criminal enforcement guarantee, it is usually possible to receive compensation for severe damage to the environment caused by nuclear or oil activities with extensive and high pollution. In this article, Gulf of Mexico oil spill (Chatterjee and Lefcovitch, 2010) is investigated as an example for this type of newly formed enforcement guarantee.

The effectiveness of the enforcement guarantees for the control of compliance with environmental agreements: many environmental agreements have been approved at the international level do far. But concerns of the international community is the correct and complete implementation of these agreements. International environmental agreements have many procedures for settling disputes in the text of the treaties, but states rarely use them. Research has shown that the traditional and old ways of international law enforcement have not met the efficient enforcement of these agreements. Therefore, the committed parties have engaged in an innovative way in global environmental agreements and have incorporated unique enforcement methods and guarantees in each agreement under these conditions (Gondlink L, et. al, 2015). In this regard, three international treaties, including the The Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer (the Montreal (1987), the United Nations Framework Convention on Climate Change (1992) and the Paris Agreement 2015 have been investigated as examples.

Conclusion

The present study confirms the researcher's hypothesis that suggest the need to form a new enforcement guarantees in international environmental law considering the special nature of this field and in order to protect the environment more efficiently. The results show in addition to forming this new type of enforcement guarantees, they are being developed and improved. Overall, considering the special nature of the field of environmental law and the inefficiency and classical enforcement guarantees in effective and efficient protection of the environment, there is a need to create and develop a new type of enforcement guarantee in this field so that further environmental damages can be avoided and the damages caused completely compensated which is the goal of this field. The results of the present study can provide a more accurate insight into innovation for formation of new enforcement guarantees in environmental law and increase the awareness of environmental lawyers and researchers.

Keywords: Environmental law, New enforcement guarantees, Effectiveness, Control of compliance to agreements, Compensation for damages without agreement and recourse to court.

References

- Jalali, M. 2009. Establishment International ENVIRONMENTAL COURT AND DIFFICULTIES INVOLVED. *Journal of Law and Politic Sciences.* 29(1), 63-85.
- Mafi, H. 2006. Guarantee of implementation in public international law. published in the conference on globalization of law and its challenges, Ferdowsi University of Mashhad.
- Chatterjee, C. & Lefcovitch, A. 2010. Gulf of Mexico oil disaster: some legal issues. *Amicus Curiae.* 84, 17-24. https://sas-space.sas.ac.uk/2902/1/Amicus84_Chatterjee.pdf
- Gondlink, L.; Hoysman, G.W.; Helpop, E.E. & Shelton, D. L. 2015. translated by Habibi, M.H., *Environmental Law.* University of Tehran.

اثربخشی ضمانت اجراها در حقوق بین‌الملل محیط‌زیست و توسعه ابزارهای نوین آن

هدی یزدان‌پناه^۱، محسن عبداللهی^{۲*}، عباس پورهاشمی^۳، منصور پورنوری^۴

۱ دکتری حقوق محیط‌زیست، دانشکده منابع طبیعی و محیط‌زیست، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲ دانشیار، عضو هیات علمی گروه حقوق محیط‌زیست، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

۳ عضو هیات علمی و رییس موسسه تخصصی حقوق بین‌الملل کانادا، تورنتو، کانادا

۴ عضو هیات علمی گروه حقوق، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۰۵

تاریخ وصول مقاله: ۱۴۰۱/۰۷/۲۹

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی ضمانت اجراهای کلاسیک در حقوق بین‌الملل محیط‌زیست و لزوم شکل‌گیری انواع جدیدی ضمانت اجرا می‌باشد. روش تحقیق، توصیفی و تحلیلی است که با اتکا به منابع کتابخانه‌ای و داده‌های موجود، در بخش اول اثربخشی ضمانت اجراهای کلاسیک بررسی می‌شود و در بخش دوم ضمانت‌های اجرایی نوین و دلایل شکل‌گیری آن‌ها، مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. سوال اصلی تحقیق بیان می‌دارد که آیا ضمانت اجراهای کلاسیک از اثربخشی لازم برای حفاظت موثر از محیط‌زیست برخوردار هستند؟ از این رو، با بهره‌گیری از مبانی نظری پژوهش، به این فرضیه پرداخته می‌شود که برای حفاظت بیشتر از محیط‌زیست، ضمانت‌های اجرایی نوینی در حال شکل‌گیری و توسعه است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل یافته‌ها حاکی از آن است که به دلیل ماهیت خاص مسایل محیط‌زیستی و ارتباط آن با ضرورت شکل‌گیری ضمانت‌های اجرایی نوین و با توجه به این‌که با وجود اثربخشی ضمانت‌های اجرایی کلاسیک در حقوق بین‌الملل محیط‌زیست، به دلیل محدودیت‌های موجود در آن‌ها، این اثربخشی به تنهایی برای حفاظت از محیط‌زیست کافی نبوده، دو نوع ضمانت اجرایی نوین شامل «پرداخت خسارت بدون موافقتنامه» و «مراجعه به دادگاه در مواردی که تخریب شدید در محیط‌زیست ایجاد شده» و همچنین «کنترل پایبندی و عدم پایبندی دولت‌های عضو به کنوانسیون‌های محیط‌زیستی»، برای حفاظت کارآمد از محیط‌زیست شناسایی و در حال توسعه می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: حقوق محیط‌زیست، ضمانت اجرای نوین، کنترل پایبندی به موافقت‌نامه‌ها، پرداخت خسارت بدون موافقت‌نامه و رجوع به دادگاه

سرآغاز

آگاهی عمومی نسبت به بحران‌های محیط‌زیستی با همکاری بین‌المللی گسترده در این خصوص توأم شده و به نوبه خود باعث شکل‌گیری این نگرش مشترک که دولت‌ها و حتی افراد خصوصی برای جلوگیری از خطرات سنگین و احتمالی ناشی از تخریب محیط‌زیست که می‌تواند زندگی و حق داشتن محیط‌زیست سالم و امنیت آن‌ها را تحت الشعاع قرار دهد، خود را متعهد به حفاظت از محیط‌زیست بدانند^(۱). در همین راستا، در سال‌های اخیر عرف موجود بین دولت‌ها، موافقتنامه‌های دو جانبه، آرا و احکام محاکم بین‌المللی و عملکرد متحدالشکل دولت‌ها در زمینه حقوق بین‌الملل برای متعهد کردن دولت‌ها و شهروندان به حفظ و حمایت از محیط‌زیست در راستای حمایت از حق بشری داشتن محیط‌زیست سالم موثر بوده است. (Jalali, 2009)

حقوق بین‌الملل^(۲) در یک تعریف کلی عبارت است از حقوقی که روابط دولت‌ها را در عرصه‌ی بین‌المللی مورد تنظیم و تنسیق قرار می‌دهد (Mafi, 2006). حقوق بین‌الملل که از شعبات حقوق عمومی است، حقوق جامعه بین‌المللی است؛ یعنی مجموعه قواعد و مقررات لازم‌الاجرائی که ناشی از روابط بین‌الملل و تنظیم‌کننده مناسبات میان اعضاء جامعه بین‌المللی است (Ziai bigdeli, 2007). اگرچه ساختار نظام بین‌المللی فاقد تشکیلات و قدرت اجرائی متمرکز در حفاظت از مقررات حقوق بین‌الملل و اجرای مؤثر قواعد آن در قبال تخلفات احتمالی دولت‌هاست. اعمال قواعد بین‌المللی، تحت تاثیر حاکمیت دولت‌ها و تمایلات رقابت آمیز آنان قرار گرفته است. حاکمیت تابع هیچ گونه قدرت برتر نیست و موازین حقوق بین‌الملل توسط دولت‌ها با تبیین اراده‌ی آن‌ها بر پایه‌ی اصل تراضی، شکل می‌گیرد. به بیان دیگر، دولت‌ها اصول و قواعد بین‌المللی را در صورتی که با منافع ملی آن‌ها مغایر نباشد نمی‌پذیرند. اما بر مبنای اصل تراضی، دولت‌ها محدودیت‌های متقابل و نیز تعهدات ویژه‌ای را از طریق ورود در پیمان‌ها و معاهده‌های بین‌المللی در اعمال حاکمیت خود می‌پذیرند. خصیصه الزام‌آور قواعد حقوق بین‌الملل، ناشی از توافق، همکاری و تشریک مساعی دولت‌ها در ایجاد یک نظم بین‌المللی است و در درجه اول متوجه همزیستی مسالمت‌آمیز میان آن‌هاست. حقوق بین‌الملل بر خلاف حقوق داخلی فاقد قوای سه‌گانه است بر همین اساس همه چیز در عرصه‌ی حقوق بین‌الملل بر اساس

اقدامات متقابل و رضایت متقابل بین کشورها صورت می‌گیرد. از سوی دیگر قوه اجرائی و ضمانت اجراء نه همانند بسیاری از قواعد حقوق داخلی اما تا حدود زیادی در حقوق بین‌الملل موجود است. در حقوق بین‌الملل محیط‌زیست به‌عنوان یکی از شاخه‌های حقوق بین‌الملل، ضمانت‌های اجرائی برای حفاظت بیشتر از محیط‌زیست در راستای مقررات و مقررات موجود ایجاد شده است که ضمانت‌ها شامل ضمانت‌های اجرائی کیفری و مدنی می‌شود. علاوه بر این ضمانت‌های اجرائی کلاسیک در حقوق محیط‌زیست، به دلیل ماهیت خاص رشته محیط‌زیست، یک سری از ضمانت‌های اجرائی نوین در حال شکل‌گیری است که به حفاظت بیشتر از محیط‌زیست کمک شایانی خواهد کرد. هدف اصلی این پژوهش، بررسی اثربخشی ضمانت‌های اجرائی کلاسیک در حقوق بین‌الملل محیط‌زیست و پرداختن به ضمانت‌های اجرائی نوین ایجاد شده در موافقتنامه‌های محیط‌زیستی برای پاسخ به سوال اصلی در زمینه چرایی ایجاد ضمانت‌های اجرائی نوین و انواع آن و همچنین ناکارآمد بودن ضمانت‌های اجرائی کلاسیک در حقوق بین‌الملل محیط‌زیست است. بنابراین در این پژوهش ابتدا ضمانت‌های اجرائی کلاسیک در حقوق محیط‌زیست و ناکارآمدی آن‌ها در حفاظت موثر و از محیط‌زیست بررسی می‌شود. سپس ماهیت منحصر به فرد مسایل محیط‌زیستی و لزوم شکل‌گیری ضمانت‌های اجرائی نوین و انواع آن مورد توجه قرار می‌گیرد.

پیشینه و مرور منابع

در مورد تاریخچه تحقیقات در ایران و در سطح بین‌المللی تحقیقاتی در حوزه ضمانت‌های اجرائی کیفری و مدنی در قالب مسئولیت جبران خسارات، وجود دارد. عبداللهی در سال ۱۳۸۶ در تحقیق خود در مورد حمایت کیفری از محیط‌زیست، به انتخاب رویکرد مناسب در مجازات‌های محیط‌زیستی، شناسایی مسئولیت کیفری برای اشخاص حقوقی و ایجاد و تقویت نهادهای نظارتی مدرن و پیشرفته اشاره شده است. همچنین به ضعف مسئولیت مدنی در حفاظت از محیط‌زیست پرداخته است. جلالی در سال ۱۳۸۸ در مقاله‌ای در مورد تاسیس دادگاه بین‌المللی محیط‌زیستی در زمینه ایجاد مرجعی که در سطح بین‌المللی بتواند به‌عنوان ابزاری قدرتمند در راه حفاظت از محیط‌زیست فعالیت کند مطالبی عنوان کرده است. شاه حسینی و مشهدی در سال ۱۳۹۵

تحقیق توصیفی تحلیلی در مورد زمان حال و به توصیف و تفسیر شرایط و روابط موجود می پردازد. در پژوهش حاضر، علاوه بر تصویرسازی و شرح آنچه در مورد موضوع پژوهش یعنی انواع ضمانت اجرا است، به تشریح و تبیین دلایل چگونه بودن و چرایی وضعیت مساله و این که دلیل شکل گیری ضمانت اجرای نوین در محیط زیست چیست، پرداخته می شود. روش گردآوری داده ها به دو روش مطالعه کتابخانه ای و جستجوی اینترنتی می باشد. در فرآیند این تحقیق، پس از گردآوری داده ها، گام بعدی شامل تجزیه و تحلیل داده ها است. تحقیقات فراوانی وجود دارد که فاقد جنبه آماری است و بیشتر متکی به اسناد و مدارک و توصیف و تحلیل عقلانی است. این گونه تحقیقات نیز از فرآیند کامل تحقیق علمی تبعیت می کند و دارای مرحله تجزیه و تحلیل است. بنابراین، چون تحلیل داده های کیفی را نمی توان با روش کمی و آماری انجام داد، باید از روش های مناسب کیفی استفاده نمود. این مبنا و معیار در تجزیه و تحلیل های کیفی مشخصا عقل، منطق، تفکر و استدلال و توصیف است. در این پژوهش در تحلیل از روش مقایسه بین ضمانت ها استفاده و ضمانت های اجرایی کلاسیک و نوین با هم مقایسه خواهد شد.

مبانی نظری

بسامدی کلیدواژگان تعاریف ضمانت اجراهای

کلاسیک در حقوق بین الملل محیط زیست

در حقوق محیط زیست ضمانت اجراهای حقوقی به دودسته ضمانت های اجرایی کیفری و مدنی تقسیم شده که تحت عنوان ضمانت های اجرایی کلاسیک نام برده می شود. ضمانت اجرای کیفری در حقوق محیط زیست متشکل از کلید واژگانی شامل؛ تخریب وسیع محیط زیست است که در چارچوب جنایت جنگی در اساسنامه دیوان کیفری بین المللی به عنوان جرم بین المللی در زمان مخاصمه مسلحانه تلقی می شود. این مورد نشان دهنده اهمیت بررسی وجوه اثربخشی تعریف ضمانت اجرای کیفری است که بر تخریب محیط زیست در جرایم بین المللی اشاره و نشان از توسعه در ضمانت اجرای کیفری در حقوق محیط زیست دارد. واژگان ارایه شده از جرایم محیط زیستی ثبت شده نیز حاکی از تناقض آشکاری است که بین وضعیت واقعی امور محیط زیستی و مقابله با چنین جرائمی را نشان می دهد. یکی از دلایل این عدم تعادل، دشواری در احراز صلاحیت و اثبات جرایم مورد بحث باشد (Igorevich Golubev, et al., 2020).

در زمینه جبران خسارات محیط زیستی بر اساس طرح ۲۰۰۶ کمیسیون حقوق بین الملل، بیان می دارند که جبران خسارات محیط زیستی فرامرزی، به ویژه در خصوص آسیب های ناشی از فعالیت های خطرناک، یکی از مسایل غامض نظام مسئولیت در حقوق بین الملل محیط زیست محسوب می شود و گاهی با وجود اتخاذ تمامی اقدامات پیشگیرانه، نظام سنتی مسئولیت مدنی، در پاسخ گویی به این خسارات کارآمد نمی باشد. روسو و بلاندیو در مورد ضمانت های اجرایی در حقوق محیط زیست و بالاخص در مورد ضمانت های اجرایی کیفری و مدنی و لزوم اثربخشی آن ها برای حفاظت موثر از محیط زیست مطالبی را عنوان کرده اند (Rousseau & Blondiau, 2014). حیدری در سال ۱۳۹۲ در مقاله ای ضمن بررسی در مورد ضمانت اجرای کیفری، به نقاط ضعف موجود در الزامات کیفری در جهت جلوگیری از وقوع جرایم بر علیه محیط زیست اشاره کرده است. در این پژوهش بیان شده که، قانون گذار برای جلوگیری از وقوع جرایم بر علیه محیط زیست، مقررات و مقرراتی را به تصویب رسانده است که جهت اجرای دقیق و کامل نیاز به ضمانت اجرا و مرجع نظارت بر اجرای بهینه آن ها می باشد. بدون تردید برای آن که بتوان از محیط زیست به خوبی حمایت کرد، در کنار استفاده از ضمانت اجراهای مدنی، بایستی به ضمانت اجرای کیفری نیز متوسل شد. همچنین در مقاله ای در خصوص لزوم شکل گیری و اثربخشی ضمانت های اجرایی نوین در حقوق محیط زیست به منظور پوشش کاستی ها در زمینه حفاظت از محیط زیست در روش های سنتی مطالبی عنوان شده است (Macrory, 2013) و نیز Lang در سال ۲۰۱۷ به بررسی شکل گیری ضمانت های اجرایی نوین از طریق کنترل پایبندی و یا عدم پایبندی اعضا به موافقت نامه های محیط زیستی پرداخته است. این تحقیق از نظر پرداختن به ضمانت های اجرایی نوین، جنبه جدیدی در مطالعات در زمینه ضمانت های اجرایی در حقوق بین الملل محیط زیست می باشد. در ضمن در مورد ناکارآمدی ضمانت های اجرایی کلاسیک یعنی کیفری و مدنی در زمینه حفاظت از محیط زیست و لزوم تشکیل یک دادگاه جهانی در ضمانت اجرای کیفری و روش های نوین جبران خسارت در ضمانت اجراهای مدنی، مطالبی عنوان شده است.

روش پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش روش توصیفی تحلیلی است. روش

فقدان عنصر نقض تعهد می‌داند. از آنجایی که این فعالیت‌ها ممنوع نیستند، نظام سنتی مسئولیت مدنی در پاسخگویی به این خسارات کارآمد نمی‌باشد (Mashhadi & Shah Hosseini, 2016). از این رو بررسی اثربخشی ضمانت اجرای کلاسیک و تدوین نظام خاص جبران خسارات محیط‌زیستی اجتناب ناپذیر می‌باشد.

ناکارآمدی ضمانت اجرای کلاسیک در حقوق محیط‌زیست برای حفاظت موثر از محیط‌زیست

در میان قواعد بین‌المللی حفاظت از محیط‌زیست بسیاری از قواعد موجود دارای ضمانت اجرای مدنی هستند. در طول زمان ناکارآمد بودن و ناکافی بودن این نوع از ضمانت اجرا آشکار شده است. به عبارتی جریمه‌های مالی نتوانسته است اهرمی بازدارنده در مقابل نقض‌های محیط‌زیستی باشد. از طرفی اثرات زیان‌بار یک فعالیت، ممکن است تا سال‌ها یا دهه‌ها پس از انجام فعل، احساس نشود؛ فاصله بین منشا خسارت و محل وقوع خسارت، ممکن است بسیار طولانی باشد؛ برخی خسارات فقط در صورتی روی می‌دهند که فعل، با گذشت زمان ادامه یابد؛ و به علت نقشی که شرایط فیزیکی بازی می‌کنند، اثرات زیان‌بار ممکن است بسیار متغیر باشند. به علاوه، مسئولیت، پس از روی دادن نقض و آسیب، قابل اعمال است و تشخیص یک فعل خطای بین‌المللی، معمولاً بسیار دیرتر از آن اتفاق می‌افتد که بتواند مانع از آسیب محیط‌زیستی شود، آسیبی که در برخی موارد، جبران‌ناپذیر است (Machado, 2018). در عین حال با توجه به اهمیت موضوع حفاظت از محیط‌زیست در حقوق داخلی و بین‌المللی و جایگاه مسئولیت مدنی در تخریب محیط‌زیست، روش‌های جبران خسارت به سمت روش‌های جدید و نوین گرایش پیدا کرده است. امروزه اصل پرداخت توسط آلوده‌ساز یکی از اصول مهم حقوق محیط‌زیست می‌باشد که بر اساس آن آلوده‌ساز بایستی به‌ها و هزینه آلودگی ایجاد شده را بپردازد. همچنین در خصوص مسئولیت مدنی آلوده‌کنندگان محیط‌زیست، ایجاد «مسئولیت تضامنی» ضروری می‌باشد تا زیان‌دیده آسان‌تر به جبران کامل خسارت وارده برسد. رشد صنعت بیمه در سطح داخلی و بین‌المللی یکی دیگر از روش‌های نوین جبران خسارت در مسئولیت مدنی است. تاسیس «صندوق تامین جبران خسارت» نیز تاثیر به‌سزایی در جبران خسارت وارده دارد. اگرچه این روش‌ها و مکانیسم‌های نوین برای توسعه مسئولیت مدنی به

راستای حفظ و حراست از محیط‌زیست، از جمله مهم‌ترین اقداماتی که باید در این خصوص انجام شود، ایجاد مرجعی است که بتواند در سطح بین‌المللی به‌عنوان ایزاری قدرتمند در این راه فعالیت و به اختلافات محیط‌زیستی در سطح بین‌المللی رسیدگی کند. ضمانت اجرای موثر برای رعایت مقررات محیط‌زیستی باشد. همچنین با تفاسیر قضایی خود هم در تدوین و ایجاد حقوق مربوط به محیط‌زیست فعالیت نماید (Jalali, 2009) لزوم انتخاب رویکردی مناسب در تصویب مجازات‌های محیط‌زیستی، شناسایی مسئولیت کیفی برای اشخاص حقوقی و ایجاد و تقویت نهادهای نظارتی مدرن و پیشرفته سه بایسته‌ای است که در توفیق حقوق کیفی در حفاظت موثر از محیط‌زیست سودمند می‌باشد مورد بحث صاحب‌نظران این حوزه بوده است (Abdollahi, 2011).

ضمانت اجرای مدنی در حقوق محیط‌زیست متشکل از کلید واژگانی شامل؛ مسئولیت مدنی دولت مبنی بر الزام دولت نسبت به شخص زیان‌دیده در پرداخت غرامت زیان وارده به او که ناشی از عمل غیرقانونی منتسب به دولت یا عمل غیرقانونی او (دولت) بوده و یا تکلیف دولت است (Zargoosh, 2010). ضمناً در نظر گرفتن چنین مسئولیتی برای دولت نتیجه منطقی حاکمیت قانون است و عدالت حکم می‌کند که هیچ قانون شکنی و زبانی چه مادی و چه معنوی بدون جبران باقی نماند (Tabatabai Motameni, 2008). در سال ۲۰۰۱ طرح پیشگیری خسارات فرامرزی ناشی از اعمال منع نشده در ۵۹ ماده در حقوق بین‌الملل تکمیل شد. که ناظر بر مسئولیت مدنی دولت‌هاست. این طرح تاکید دارد که دولت‌ها با استفاده از اصل حاکمیت، همیشه مجاز به اقدام به هرگونه فعالیتی با این دستاویز که توسط حقوق بین‌الملل منع نشده است، نیستند. بنابراین برابر روند فعلی دیگر دولت‌ها تنها در خصوص ارتکاب اعمال متخلفانه مسئولیت نمی‌یابند و در مورد اعمال منع نشده فوق‌العاده خطرناک که خطر بروز صدمات برون مرزی محتمل نیز دارند، ممکن است صاحب مسئولیت در زمینه پیشگیری و به حداقل رساندن صدمات ناشی از بروز حادثه شوند. متقابلاً در سال ۲۰۰۶ طرح پیشنویس کمیسیون حقوق بین‌الملل با موضوع «اصول تخصیص زیان در موارد آسیب فرامرزی ناشی از فعالیت‌های خطرناک»، تدوین شد. این طرح دولت را تحت هر شرایطی در صورت ورود خسارت جدی به محیط‌زیست مسئول و متصدی فعالیت خطرناک را موظف به جبران خسارت، حتی در صورت

این اصول در آینده، تا حد زیادی به حقوق معاهدات و حقوق عرفی بستگی دارد. به علاوه، دولت‌ها سعی می‌کنند دولت‌های دیگر را مسئول خسارات محیط‌زیستی، قلمداد نکنند، چرا که می‌ترسند در صورت وقوع خسارتی مشابه، خودشان نیز مقصر دانسته شوند (Machado, 2018).

بنابراین، با توجه به این که هدف نهایی مقررات محیط‌زیستی بین‌المللی، نگهداری و حفاظت از محیط‌زیست برای استفاده نسل فعلی و نسل‌های بعدی است، در عمل رویکردهای جایگزینی برای اجرای مقررات محیط‌زیستی بین‌المللی بایستی بررسی شوند، وظیفه‌ای که مستلزم تلاش همه دولت‌ها و همکاری آن‌ها با هم است. با توجه به موارد ذکر شده در محدودیت ضمانت‌های اجرایی مدنی و کیفری حال این سوال مطرح است که آیا ضمانت‌های اجرایی مدنی و کیفری به تنهایی کارایی لازم برای حفاظت از محیط‌زیست و جلوگیری از تخریب محیط‌زیست را دارا هستند یا خیر؟ برای پاسخ‌گویی مناسب به این سوال ابتدا بایستی ماهیت رشته حقوق محیط‌زیست و اساسا مسایل محیط‌زیستی مورد توجه قرار گیرد. سپس به ضمانت اجراهای نوینی که در این رشته در حال شکل‌گیری و توسعه هست اشاره کرد.

بحث و تحلیل داده‌ها

در این بخش ابتدا به ماهیت خاص مسایل محیط‌زیستی و لزوم حفاظت کارآمد از محیط‌زیست اشاره می‌شود سپس به شکل‌گیری ضمانت اجراهای نوین و انواع آن در رشته حقوق محیط‌زیست اشاره می‌شود.

ماهیت منحصر به فرد مسایل محیط‌زیستی و لزوم

شکل‌گیری ضمانت‌های اجرایی نوین

کنترل کیفیت محیط‌زیست امری موجود، علمی و غیرقابل انکار است. شرایط فعلی در سطح بین‌المللی و شاخص‌های موجود، بیانگر آن است که در مقابله با روند رو به رشد آلودگی‌ها و آسیب‌های ایجاد شده از جانب انسان، اقدامات صورت گرفته کاری را از پیش نبرده است و گستره‌ی مشکلات محیط‌زیستی مستلزم پاسخی جمعی به آن، در سطح ملی و گستره‌ی بین‌المللی است (Hayward 1995). انسان‌ها با اثربخشی علوم و تکنولوژی توانسته‌اند روز به روز دامنه دخالت‌ها و تأثیرات خود را بر محیط‌زیست بیافزایند تا آن را در جهت دستیابی به سود و رفاه

تدریج شکل گرفته و سبب توسعه مفهوم سستی مسئولیت مدنی شده است، لیکن هنوز هم مسئولیت مدنی قادر به پاسخ‌گویی به جبرات تمام خسارات وارده بر محیط‌زیست نیست و بسیاری از خسارات جبران نشده باقی می‌ماند. بنابراین رفع این ناکارآمدی‌ها با به کارگیری حقوق کیفری به‌عنوان اهرمی مکمل در کنار ضمانت‌های اجرایی موجود ممکن می‌شود.

در برخی از معاهدات که تعداد آن‌ها اندک است در مقابل اعمالی که منجر به تخریب شدید محیط‌زیست می‌شوند مجازات کیفری به کار گرفته شده است. در کنوانسیون‌های محیط‌زیستی در بسیاری از موارد اختیار متوسل شدن به حقوق کیفری را به دولت‌های عضو خود داده اند و از کشورهای عضو خواسته شده تا به جرم انگاری تخریب محیط‌زیست بپردازند. یعنی حقوق بین‌الملل، خود آمادگی جرم انگاری تخریب‌های محیط‌زیست به صورت مستقیم را ندارد. بنابراین، به طور غیرمستقیم این تمایل را نشان داده است. نکته مهم این است که به کارگیری حقوق کیفری نیاز به یک مقام اجرایی برای تامین اهداف وضع چنین قواعدی را دارد. یعنی صرف وضع قواعد برای حمایت کافی نیست نکته مهم این است که به کارگیری حقوق کیفری نیاز به یک مقام اجرایی برای تامین اهداف وضع چنین قواعدی دارد. یعنی صرف وضع قواعد برای حمایت کافی نیست بلکه حمایت کارآمد زمانی ممکن است که اجرای قواعد از سوی تابعان به گونه ای تضمین شود و این جزء با وجود یک مقام اجرایی قدرتمند ممکن نیست (Seyfi, 2015). بنابراین عدم وجود دادگاهی تخصصی برای رسیدگی به تخلفات محیط‌زیستی در سطح بین‌المللی مشکل دیگر ضمانت اجرای کیفری است. نکته قابل توجه دیگری که باید در نظر داشت، این است که برخی هنجارهای مقررات محیط‌زیستی بین‌المللی، هنوز به‌طور کامل یا فراگیر، پذیرفته نشده‌اند. اصول مقررات محیط‌زیستی بین‌المللی، نقشی بنیادی را در این حوزه بازی می‌کنند، اما بسیاری از این اصول، بر پایه یک تعهد به حد کافی صریح تحت حقوق بین‌الملل نیستند، یعنی تعهدی که سبب مسئولیت دولت در قبال نقض آن شود. این اصول معمولاً در قسمت‌های مقدمه‌ای معاهدات ذکر می‌شوند و به‌ندرت پیش می‌آید که به‌طور کامل در بدنه اصلی این ابزارها گنجانده شوند. گاهی اوقات، حتی وقتی این اصول در قسمت ماهوی متن‌ها لحاظ می‌شوند، معمولاً با زبانی نرم‌تر بیان می‌شوند و در نتیجه، منجر به یک تعهد حقوقی الزام‌آور نمی‌شوند. از این‌رو، ارزش حقوقی

مادی بیشتر مهار کنند (Mehrra et al., 2018).

با توجه به این که در صورت تخریب وسیع محیط‌زیست اصلاح و بازگرداندن وضع به حال سابق عملاً در بسیاری از موارد امکان پذیر نیست و عدم کارایی ضمانت اجراهای کلاسیک در حفاظت موثر از محیط‌زیست، همچنین ویژگی‌های خاص محیط‌زیست که ماهیت این رشته را متفاوت از سایر رشته‌های حقوقی می‌کند ضروری است این ویژگی‌ها در چهار عنوان طبقه‌بندی می‌شود. اولین مورد، پیشگیری از تخریب محیط‌زیست است که یکی از مهمترین اصول شناخته شده می‌باشد و به‌عنوان قاعده طلایی^(۳) در این حوزه به کار می‌رود (Heidarzadeh, 2013 & Mozafarizadeh Ghasemzadeh, 2014). این اصل تحت تاثیر کلید واژه‌های لزوم آموزش و اطلاع‌رسانی در حقوق محیط‌زیست (Gillespie, 2007) و انجام فعالیت‌های خطرناک (Mashhadi & Shah Hosseini, 2016) اقدامات مقتضی به منظور پیشگیری از خسارات فرامرزی این عوامل اثربخشی پیشگیری از تخریب محیط‌زیست را امکان‌پذیر می‌سازد. در واقع پیشگیری در اینجا یک نظام ترجیحی نسبت به جبران خسارت است، چون جبران خسارت نمی‌تواند تمام خسارات زیان‌دیده را مرتفع سازد. دومین مورد عدم امکان جبران کامل خسارات محیط‌زیستی است. کلید واژگان آن شامل مبهم بودن تعریف خسارت محیط‌زیستی با وجود تعریف خسارت محیط‌زیستی در بند اول اصل ۲ طرح پیش‌نویس اصول ۲۰۰۶ و بیان مصادیق خسارت به محیط‌زیست (Schwabach, 2006)، پیچیدگی برآورد و ارزیابی خسارات مستقل از خسارات وارده به اشخاص و اموال (Hanqin, 2003) و تغییر نگاه به سمت تاکید بیشتر بر خسارات زیست نسبت به خسارت به اموال (Mashhadi & Shah Hosseini, 2016) می‌باشد. سومین مورد مشکل بودن ارزیابی اقتصادی خسارات محیط‌زیستی و ارزش‌گذاری بر روی محیط‌زیست می‌باشد که کلیدواژگان آن شامل محدودیت اطلاعات در برآورد خسارات محیط‌زیستی به خصوص این که خسارت به منابع زیستی ممکن است سال‌ها پس از وقوع حادثه خود را نشان دهد (Hanqin, 2003) و دشوار بودن ارزش‌گذاری مالی بر محیط‌زیست، بررسی اجمالی معاهدات و رویه قضایی بین‌المللی در این زمینه بیان‌کننده این واقعیت است که یک اجماع یا توافق بین‌المللی در ارتباط با چنین سطح معینی از خسارات وجود

(Mashhadi & Shah Hosseini, 2016). چهارمین مورد عدم کفایت مفهوم سنتی مسئولیت دولت‌ها در خسارات محیط‌زیستی برای حل مشکلات و آسیب‌های به محیط‌زیست می‌باشد. کلید واژه آن عدم حفاظت کامل از محیط‌زیست با توجه به ضمانت اجراهای کیفری و مدنی است. در ضمانت اجرای مدنی، انتساب مسئولیت، دشوار است و در برخی شرایط، به دلایل متعدد، حتی غیرممکن نیز می‌شود (Kiss and Shelton, 2009). به‌علاوه، مسئولیت، پس از روی دادن نقض و آسیب قابل‌اعمال است و تشخیص یک فعل خطای بین‌المللی، معمولاً بسیار دیرتر از آن اتفاق می‌افتد که بتواند مانع از آسیب محیط‌زیستی شود، آسیبی که در برخی موارد، جبران‌ناپذیر است (Machado, 2018). همچنین وقتی آسیب وارده از چندین منبع باشد، تشخیص ممکن است دشوار باشد، به خصوص وقتی به طور هم‌زمان اتفاق افتد (Poorhashemi, 2011 & Mousavi). ضمانت اجرای کیفری در حقوق محیط‌زیست، در سطحی کلان به منزله بازوی وزین سیاست قضایی کشورها برای برقراری نظم و ماندگاری امنیت در جامعه است (Rabani, et al., 2020). اما این امر مستلزم ایجاد و تقویت نهادهای نظارتی مدرن و پیشرفته است که با پایش فعالیت‌های خطرناک محیط‌زیستی و جمع‌آوری اطلاعات مربوط و گزارش جرایم محیط‌زیستی به مقامات قضایی، حقوق کیفری را در رسیدن به اهدافش در این حوزه کمک کنند. چنین ویژگی‌هایی در نهادهای سنتی اجرای قانون وجود ندارد (Abdollahi, 2011).

ایجاد و توسعه ضمانت اجراهای نوین در حقوق محیط‌زیست

با توجه به پژوهش‌های انجام شده، ضمانت‌های اجرایی نوین که به تازگی در حقوق محیط‌زیست در حال شکل‌گیری و توسعه می‌باشد، در دو دسته؛ پرداخت خسارت بدون وجود قرارداد توافقی و رجوع به دادگاه و سازوکار کنترل پایبندی و عدم پایبندی^(۴) در موافقتنامه‌های محیط‌زیستی طبقه‌بندی می‌شود.

اثربخشی پذیرش ضمانت اجرای پرداخت خسارت بدون وجود قرارداد توافقی و رجوع به دادگاه: در سال‌های اخیر خساراتی به محیط‌زیست وارد شده که خسارت دیده بدون مراجعه به دادگاه حتی بدون وجود قرارداد و توافق قبلی امکان دریافت خسارت را داشته است. از آن جا که نه

(Chatterjee & Lefcovitch, 2010). بعد از این پرداخت این شرکت در دادگاه هم ملزم به پرداخت خسارت بیشتر شد.

اثر بخشی پذیرش ضمانت اجرای سازوکار کنترل

پایبندی در موافقتنامه های محیط زیستی: تا کنون موافقتنامه های محیط زیستی زیادی در سطح بین المللی تصویب شده است. اما آنچه دغدغه جامعه جهانی می باشد اجرای درست و کامل این موافقت نامه ها می باشد. موافقتنامه های محیط زیستی بین المللی بسیاری از آیین ها را برای حل و فصل اختلافات در متن معاهدات قرار داده اند، اما دولت ها به ندرت از آن ها استفاده می کنند. تحقیقات نشان داده که راه های سنتی و قدیمی اجرای حقوق بین الملل نیازهای اجرای این موافقت نامه ها را برطرف نکرده است. بنابراین تحت این شرایط طرف های متعهد به روشی ابتکاری در موافقتنامه های محیط زیستی جهانی دست زده اند. نمونه ای از این آیین ها را می توان در پروتکل مونترال بینیم که الگویی برای استفاده در دیگر موافقتنامه های محیط زیستی شده است (Gondlink L, et. al, 2015). موضوع اولیه و اساسی در ایجاد هر سازوکار کنترل پایبندی و عدم پایبندی، ارایه زمینه ای چند جانبه از تشویق و ترغیب دولت ها در جهت اجرای تعهدات موافقتنامه ها می باشد (Fitzmaurice & Redgwell, 2000) این آیین ها به طور مشخص در دو مرحله سازماندهی شده اند. مرحله اول دارای ماهیتی انعطاف پذیر و تسهیل کننده می باشد، که طی آن کمیته اجرایی پروتکل یا کنوانسیون اطلاعات لازمه را جمع آوری کرده و به تجزیه و تحلیل موقعیت عدم اجرا و کشف حقایق و واقعیت های موضوع مطروحه می پردازد. مرحله دوم این آیین زمانی است که با وجود اقدامات تسهیلاتی تصویب شده موضوع مورد اجرا لاینحل شده باشد. در این مرحله کمیته ای اجرایی ممکن است توصیه هایی را به کنفرانس اعضا به منظور اتخاذ اقدامات بیشتر، که غالبا با ماهیت تحریمی آغاز می شود، ارایه نماید. این کنترل دارای چهار جزء ترکیب دهنده اصلی می باشد، که عبارتند از: تعهد به گزارش دهی، رسیدگی و تحقیق در مورد اطلاعات ارایه شده، ارزیابی اجرا و واکنش ها و اقدامات احتمالی به موقعیت عدم اجرا می باشد (Alavi, 2014).

در این زمینه سه معاهده بین المللی، شامل پروتکل مونترال پیرامون مواد کاهنده لایه اوزون (۱۹۸۷)^(۸) و کنوانسیون چارچوب

توافقی در بین بوده و نه در دادگاهی این نوع دریافت خسارت مشمول ضمانت اجرای مدنی و کیفری نمی شود، معمولا در خسارات شدید به محیط زیست که ناشی از فعالیت های هسته ای و یا فعالیت های نفتی با آلودگی گسترده و زیاد است امکان دریافت این نوع از خسارت وجود دارد. در این مقاله فاجعه نفتی خلیج مکزیک در سال ۲۰۱۰ به عنوان نمونه برای این نوع از ضمانت اجرای نوین ایجاد شده، بررسی می شود.

در ۲۰ آوریل ۲۰۱۰، یک دکل نفتی متعلق به شرکت بریتیش پترولیوم (BP) در آب های خلیج مکزیک منفجر شد و حدود پنج میلیون بشکه نفت به خلیج مکزیک رها شد (Davis, 2012). بعد از این اتفاق بریتیش پترولیوم، مبلغ بالایی (۲۵۶ میلیون دلار آمریکا) را به عنوان غرامت خسارت، به کسانی که از این فاجعه مصیبت بار آسیب دیدند، پرداخت کرده است (Chatterjee, 2010; Lefcovitch, 2010) با قبول پرداخت غرامت، بریتیش پترولیوم مسئولیت خود در این زمینه را پذیرفته است، حتی اگر هیچ قرارداد توافقی بین بریتیش پترولیوم و خسارت دیدگان و آسیب دیدگان این فاجعه منعقد نشده باشد. بنابراین، مبنای این غرامت چیست؟ بریتیش پترولیوم، هیچ تعهد قراردادی ای در زمینه پرداخت غرامت نداشت و پرداخت غرامت، مبتنی بر دو چیز بود: ۱. نمادی از مسئولیت اخلاقی^(۵) که اصطلاح مدرن تر آن، مسئولیت اجتماعی شرکتی^(۶) است. ۲. قصور بریتیش پترولیوم در مقابله با آلودگی در کوتاهترین زمان ممکن که به عنوان غفلت^(۷) از طرف بریتیش پترولیوم توصیف شده است. بنابراین، اگرچه بریتیش پترولیوم، بهترین تلاش ها و یا کوشش ها را در جهت مهار منابع آلودگی انجام داد، اما میزان خسارت وارده به جامعه محلی، کمپانی را به سمت پرداخت غرامت سوق داد (Chatterjee, 2010 & Lefcovitch). همچنین در این پرونده بحث ایجاد یک خسارت عمومی مطرح است. ایجاد یک خسارت عمومی، به طور قابل توجهی متفاوت از یک خسارت خصوصی است (Attorney, 1957). برای این که یک خسارت به عنوان یک خسارت عمومی در نظر گرفته شود، برآورده شدن دو معیار ضروری است. اول مزاحمت باید اثر زیانباری بر ایمنی، سلامت، آسایش یا رفاه عموم داشته باشد، سپس خسارت باید ماهیتی ادامه دار داشته باشد یا اینکه منجر به اثری دائمی یا بلندمدت شده باشد، به گونه ای که خواننده از قبل بداند یا دلایلی داشته که بداند این خسارت، منجر به چنین اثری بر حقوق مردم خواهد شد

ملل متحد در خصوص تغییرات اقلیمی قرار می‌گیرد. مواد ۴، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۳ که مباحثی در خصوص کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، انطباق با تغییر اقلیم، تامین مالی، اثربخشی و انتقال تکنولوژی، ظرفیت‌سازی و گزارش‌دهی و بررسی و شفافیت را تحت پوشش قرار می‌دهد (Amini et al., 2019). گرچه در موافقت‌نامه پاریس در مورد ضمانت اجراهای مرسوم در حقوق بین‌الملل و تحریم‌ها در صورت عدم اجرا توسط اعضا صحبتی به میان نیامده، اما با توجه به مواردی مانند کنترل پایبندی اعضا از طریق مبنای مشارکتی، گزارش‌دهی و انتقال فناوری‌های نوین سعی شده اعضا را به موافقت‌نامه پایبند کند (Okonkwo, 2017). این موارد نشانگر توجه به آیین‌های عدم اجرا در موافقت‌نامه‌های محیط‌زیستی برای حصول به نتیجه حداکثری می‌باشد. اگر به چرخه عمر کامل یک رژیم محیط‌زیستی نگاه کنیم، کنترل پایبندی، یک ابزار مهم برای اجتناب از منازعه است؛ فقط در صورت ناکارآمد بودن این ابزار است که باید به‌عنوان آخرین حربه، طرف‌ها را به پروسه حل و فصل منازعه ارجاع داد. چون کنترل پایبندی، به‌عنوان رویکردی نرم برای مسئولیت قانونی دولت، شناخته و پذیرفته شده است. در کنترل پایبندی، قطعاً اندکی بی‌اعتمادی وجود دارد، اما احتمالاً در ایجاد اعتماد بین طرف‌ها نیز نقش دارد. زیرا، هر کدام از آن‌ها، می‌توانند به پایبندی طرف‌های دیگر تکیه کنند (Lang, 2017).

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

این مطالعه فرضیه پژوهشگر مبنی بر ایجاد ضمانت اجراهای نوین در رشته حقوق بین‌الملل محیط‌زیست به دلیل ماهیت خاص این رشته و در جهت حفاظت بیشتر و کارآمد از محیط‌زیست، را تایید می‌کند و با یافته‌های خود نشان می‌دهد علاوه بر ایجاد این نوع جدید از ضمانت اجراها، این موارد در حال توسعه و پیشرفت می‌باشد. به‌طور کلی، پژوهش حاضر بیان می‌کند که با توجه به ماهیت خاص این رشته و ناکارآمدی و ضمانت اجراهای کلاسیک، احتیاج به ایجاد و توسعه نوع جدیدی از ضمانت اجراها در این رشته وجود دارد تا بتوان از بروز خسارت بیشتر به محیط‌زیست و جبران خسارات وارده به طور کامل که هدف این رشته می‌باشد، بهره برد. و این یافته‌ها می‌تواند بینش دقیق‌تری نسبت به نوآوری در زمینه ایجاد ضمانت اجراهای نوین در حقوق محیط‌زیست ارائه دهد و آگاهی حقوقدانان محیط‌زیست و پژوهشگران علاقه‌مند به این حوزه را در این

سازمان ملل متحد پیرامون تغییرات آب و هوایی (۱۹۹۲)^(۹) و موافقت‌نامه پاریس ۲۰۱۵ به‌عنوان نمونه مورد بررسی قرار می‌گیرد. در چهارمین اجلاس^(۱۰) اعضای پروتکل مونترال، آیین‌های کنترل پایبندی اعضا را ایجاد و بنا نهادند و فهرستی دال بر اقداماتی که ممکن است در موارد عدم اجرا توسط اجلاس اعضا اتخاذ شود را پذیرفت (Sagemueller, 2005) که شامل مساعدت و همکاری مناسب، صدور هشدار، تعلیق مطابق با مقررات کاربردی حقوق بین‌الملل است پس از چندین سال از عملکرد آیین عدم اجرای پروتکل مونترال، نهمین اجلاس اعضا اهمیت بازبینی منظم از آیین را به منظور تضمین اثربخشی و فعالیت کارآمد و مؤثر آیین تشخیص داد و یک گروه کاری موقت از متخصصان فنی و حقوقی در زمینه عدم اجرا با حکمی مشخص در مورد بازنگری آیین عدم اجرا و در نظر گرفتن چگونگی تقویت و تحکیم این آیین ایجاد کرد. پس از ملاحظات و بررسی گزارش‌های گروه کاری، دهمین اجلاس اعضا رضایت‌بخش بودن عملکرد آیین عدم اجرا را تایید کرد و تنها اصلاحات جزئی و کمی در بعضی از جنبه‌های آیین نیاز به توضیح و تفسیر داشت (Alavi, 2014). کنوانسیون تغییرات آب و هوایی، یک کنوانسیون چارچوب است که اصول راهنما برای همکاری بین دولت‌ها را معین می‌کند، اما فاقد زبان امری است و مبتنی بر یک فرآیند مذاکره مستمر برای تعریف اشکال و جزئیات این همکاری است بنابراین، با هدف تقویت تعهدات موجود وضع شده در کنوانسیون، پروتکل کیوتو برای UNFCCC تصویب شد (Machado, 2018). مبنای حقوقی ایجاد آیین‌های عدم اجرای پروتکل کیوتو را می‌توان در ماده ۱۸ پروتکل یافت. این پروتکل در ابتدای راه و اولین گام خود باید آیین‌ها و سازوکارهای مناسب و مؤثر و همچنین ابزارهایی را به منظور تعیین و تشخیص موارد عدم اجرا با توجه به مقررات پروتکل در نظر بگیرد. این سازوکارها شامل مواردی از اقدامات اتخاذ شده و پیامدهای ناشی از عدم اجرا و در نظر گرفتن نوع، درجه، علت و دفعات عدم اجرا، می‌باشد. هر یک از آیین‌ها و سازوکارها طبق این ماده متضمن نتایج الزامی است که باید با استفاده از اصلاحیه‌ای به تصویب برسد (Urbinati, 2009). موافقت‌نامه پاریس در بیست و یکمین کنفرانس طرف‌های کنوانسیون چارچوب ملل متحد در خصوص تغییرات اقلیمی با حضور ۱۹۵ دولت و اتحادیه اروپا مورد پذیرش قرار گرفت. موافقت‌نامه مذکور توافقی است که ذیل کنوانسیون چارچوب

محیط‌زیست، توسط نهادهای قانون‌گذار در سطح بین‌المللی و داخلی لحاظ شود. باتوجه به این‌که پژوهش حاضر موفق به واکاوی اثر بخشی دو نوع از ضمانت اجراهای نوین در نظام بین‌الملل شده است، پیشنهاد می‌شود مطالعات آینده نتایج این پژوهش را با یافته‌های حاصل از پژوهش‌های دیگر مقایسه نموده و پیرامون نتایج بدست آمده بحث کنند.

یادداشت‌ها

1. International Convention on Civil and Political Rights, 19 Dec., 1996, 999 UNTS 172
2. International law
3. Golden Rule
4. Compliance and noncompliance Control
5. moral responsibility
6. corporate social responsibility
7. negligence
8. The Montreal Protocol on Substance that Deplete The Ozone Layer
9. Convention on Climate Change
10. Fourth Meeting of the Parties to the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer

خصوص افزایش دهد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل یافته‌های توصیفی پژوهش، حاکی از آن است؛ دو نوع ضمانت اجرای نوین شامل «پرداخت خسارت بدون موافقتنامه و مراجعه به دادگاه در مواردی که تخریب شدید در محیط‌زیست ایجاد شده» و همچنین «کنترل پایبندی و عدم پایبندی دولت‌های عضو به کنوانسیون‌های محیط‌زیستی» برای حفاظت کارآمد و موثر شناسایی و درحال توسعه می‌باشد. همچنین با بررسی ضمانت اجراهای کلاسیک مشخص شد، مسئولیت کیفری خلا یک دادگاه مستقل در زمینه رسیدگی به پرونده‌های محیط‌زیستی، سبب سردرگمی در تشکیل و رسیدگی به این نوع از پرونده‌ها در سطح بین‌المللی شده است، همچنین با وجود اهمیت داشتن و مفید بودن لحاظ مسئولیت مدنی در گستره جبران زیان‌های محیط‌زیستی و برخورد با واردکنندگان زیان به طبیعت و محیط‌زیست موجود، متأسفانه از بروز انواع گوناگون آلودگی‌ها و تخریب‌ها در عرصه محیط‌زیست کاسته نشده است؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود ضمن ارتقا کیفیت ضمانت اجراهای کلاسیک برای حفاظت بهتر از محیط‌زیست، توجه ویژه به ضمانت اجراهای جدید و ابزارهای آن در جهت حفاظت موثر از

فهرست منابع

- Abdollahi, M. 2011. Approaches of the International Liability System in Compensation for Non-Prohibited Acts in International Law. *Journal of Legal Research*. 56, 211 – 278 (in Persian).
- Alavi, Z. 2014. Rituals of non-implementation in international environmental treaties, master's thesis, Islamic Azad University of Shiraz, 35-41 (in Persian).
- Amini, A.; Mianabadi, H. & Daryadel, E. 2019. Nature and Key Legal Issues of Paris Agreement on Climate Change. *Journal of Law Research*, 22(86), 291-326. doi: 10.29252/lawresearch.22.86.291 (in Persian).
- Chatterjee, C. & Lefcovitch, A. 2010. Gulf of Mexico oil disaster: some legal issues. *Amicus Curiae*. 84, 17-24. https://sas-space.sas.ac.uk/2902/1/Amicus84_Chatterjee.pdf
- Davis, M. 2012. Lessons Unlearned: The Legal and Policy Legacy of the BP Deepwater Horizon Spill. *Washington and less journal of energy, climate and the environment*, p156-157.
- Fitzmaurice, M.A. & Redgwell, C. 2000. Environmental non-compliance procedures and international law, *Netherlands yearbook of international law*. 31, 35-65.
- Ghasemzadeh, R. 2014. Investigating the dimensions of environmental law with emphasis on the aspect of prevention of environmental pollution. *Allameh Journal*. 15,107-134 (in Persian).
- Gillespie, A. 2007. *Protected Areas and international environmental law*, Martinus Nijhoff publishers. 157-158
- Gondlink, L.; Hoysman, G.W.; Helpop, E.E. & Shelton, D. L. 2015. Translated by Habibi, M.H., *Environmental Law*. University of Tehran (in Persian).
- Hanqin, H. 2003. *Transboundary Damage in International Law*. Cambridge University Press.
- Hayward, B. 1995. The greening of participatory democracy: A reconsideration of, *Environmental politics*. 4(4), 215-236.

- Heidarzadeh, E. & Mozafarizadeh, S. 2013. Prevention OF Environmental Crime. Akhlagh-e Zisti (i.e., Bioethics Journal). 3 (7), 163-192, http://jlap.srbiau.ac.ir/article_7161_930b3d28b2177694de_7482092134288e.pdf (in Persian).
- Igorevich Golubev, S.; Viktorovna Gracheva, J.; Vladimirovich Malikov, S. & Ivanovich Chuchaev, A. 2020. Environmental crimes: Law enforcement issues. Caspian Journal of Environmental Sciences, 18(5), 533-540. doi: 10.22124/cjes.2020.4483 (in Persian).
- Jalali, M. 2009. Establishment International ENVIRONMENTAL COURT AND DIFFICULTIES INVOLVED. Journal of Law and Politic Sciences. 29(1), 63-85 (in Persian).
- Kiss, A. & Shelton, D. 2009. Systems Analysis of International law: A methodological Inquiry. Netherlands Yearbook of International Law. 45-74. <https://doi.org/10.1017/S0167676800001562>
- Lang, W. 2017. Compliance control in international environmental law: Institutional Necessities. Heidelberg journal of international law. 56, 685-695.
- Machado Filho, H. 2018. Looking for Adequate Tools for the Enforcement of Multilateral Environmental Agreements: Compliance Procedures and Mechanisms. 1-15.
- Macrory, R. 2013. Sanctions and Safeguards: The Brave New World of Regulatory Enforcement. Current Legal Problems. 66(1), 233-266, <https://doi.org/10.1093/clp/cut006>
- Mafi, H. 2006. Guarantee of implementation in public international law. published in the conference on globalization of law and its challenges, Ferdowsi University of Mashhad (in Persian).
- Mashhadi, A. & Shah Hosseini, A. 2016. Prevention of environmental damage in the light of the International Law Commission's 2001 proposal on the prevention of damage caused by the border of Dangerous Activities. Quarterly Journal of Public Law Studies. 46(2), 273-295 (in Persian).
- Mehrara, A.; goybari. S. & zarezidi, A.R. 2018. Investigating the role of environmental protection in sustainable development. Applied studies in management and development sciences. 10, 91-102 (in Persian).
- Okonkwo, T. 2017. How International Law Can Deal with Lack of Sanctions and Binding Targets in the Paris Agreement. Journal of Sustainable Development. 10(5).225-233.
- Poorhashemi, A. & Mousavi, M. 2011. International Responsibility of Governments in Environmental Law. Quarterly Journal of Private and Criminal Law Research. 7(15), 75-92 (in Persian).
- Rabani, H.; Jalalian, A. & Pournouri, M. 2020. Typology of Environmental Crimes in Iran (Case Study: Crimes Related to Environmental Pollution). Anthropogenic Pollution Journal. 4 (2), 78-83 (in Persian).
- Rousseau, S. & Blondiau, T. 2014. Act-based Versus Harm-Based Sanctions for Environmental Offenders. Environmental Policy and Governance. 24(6), 439-454, <https://doi.org/10.1002/eet.1660>
- Sagemueller, I. 2005. Noncompliance Procedures under The Cartagena Protocol. New Zealand Journal of Environmental Law. 9, 163-208, available at: www.heinonline.org.
- Schwabach, A. 2006. International Environmental Disputes (Contemporary World issues). ABC-CLIO publishing.
- Seyfi, J. 2015. Unity of Liability Contractual and Non-Contractual International and Its Effects on Contract Law. legal research quarterly. faculty of law, Shahid Beheshti University. 13-14, 199- 260. <http://ensani.ir/file/download/article/20120327173751-3034-45.pdf> (in Persian).
- Shah Hosseini, A. & Mashhadi, A. 2017. Compensation for environmental damage under the International Law Commission's 2006 Plan of Principles on Allocation of Damages in Cases of Cross-Border Damage Due to Dangerous Activities. Public Law Research. 19(55), 141-165 (in Persian).
- Tabatabai Motameni, M. 2008. Administrative comparative law. Second edition. SAMT Organization Publications, Tehran (in Persian).
- Urbinati, S. 2009. Procedures and Mechanisms Relating to Compliance under the 1997 Kyoto Protocol to the 1992 United Nations Framework Convention on Climate Chang, Eds, Non-Compliance Procedures and Mechanisms and the Effectiveness of International Environmental Agreements. T.M.C. ASSER PRES. 63-84.
- Zargoosh, M. 2010. Civil Liability of the Government General Rules, Basics and principles. First edition. Mizan Publications, Tehran (in Persian).
- Ziai bigdeli, M.R. 2007. Public International Law, Ganje Danesh Publications (in Persian).